

них спеціальностей потрібно ставити завдання виявлення впливу на довкілля у проєктах як державного, так і приватного сектора. Цей аналіз виокремився недавно, і тому приклади практичного застосування підходів екологічного аналізу носять здебільшого описовий характер. З цього приводу, враховуючи що оцінка екологічних наслідків — задача досить складна і сподіваючись, що певний досвід в Україні вже існує, бажаним було б подати найбільш типові умови завдань і методи їх вирішення.

Л. І. Леженко, асистент
Київський національний економічний університет

РОЛЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В ОЦІНЦІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИГІД

За умов ринкової економіки значно зростає роль аналізу фінансово-економічної діяльності підприємства, який спрямований на пізнання методології оцінки, діагностики і прогнозування фінансового стану підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства є постійною необхідністю, оскільки неможливо вести господарство без аналізу його доходів і витрат.

Аналіз господарської діяльності підприємства починається з загальної оцінки його фінансового стану за даними фінансової звітності. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансова звітність — бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період; користувачі фінансової звітності — фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Загальні вимоги до фінансової звітності викладено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 (далі — П(С)БО). Дане положення визначає: мету фінансових звітів, їх склад, звітний період, якісні характеристики та принципи, якими слід керуватися під час складання фінансових звітів, вимоги до розкриття інформації у фінансових звітах.

Фінансова звітність підприємств — це система узагальнених показників і пояснень, які характеризують господарсько-фінансову діяльність підприємства за минулий період. Фінансова звітність складається шляхом спеціальної обробки і групування

даних поточного бухгалтерського обліку, що і є його завершальною стадією.

Фінансова звітність дозволяє представити стан господарських засобів і джерел їх утворення, з'ясувати, чи всі резерви використані підприємством для збільшення прибутку та виявити недоліки, гальмуючі господарську діяльність у звітному періоді.

Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, доцільним їх розміщенням і ефективним використанням, кредитоспроможністю, платоспроможністю і фінансовою стійкістю. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. На різних стадіях розвитку підприємства показники, які характеризують його фінансовий стан, мають різну кількісну оцінку і розглядаються у взаємозв'язку і взаємозалежності, що є найбільш важливим моментом аналізу.

Аналіз фінансового стану підприємства поділяється на зовнішній фінансовий аналіз та внутрішньогосподарський аналіз. Різниця у змісті зовнішнього і внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства пов'язана з різницею інформаційного забезпечення і завдань, які вирішують обидва види аналізу.

Користувачами інформації зовнішнього фінансового аналізу є власники коштів підприємства, податкові органи, постачальники, персонал підприємства. Основним змістом цього аналізу є: аналіз абсолютних показників прибутку; аналіз рентабельності капіталу; аналіз і діагностика фінансового стану підприємства, його платоспроможність та стабільність; аналіз ефективності використання залученого капіталу.

Користувачами інформації внутрішнього аналізу є тільки керівники і залучені ними аудитори та консультанти. Основним змістом цього аналізу є: аналіз майна підприємства; оцінка використання вкладеного капіталу; аналіз фінансової стійкості підприємства, його кредитоспроможності і ліквідності; аналіз наявності власних фінансових ресурсів; аналіз динаміки прибутку.

Згідно з П(С)БО фінансова звітність складається із взаємопов'язаних форм, які є базою для аналізу фінансового стану підприємства:

1. П(С)БО 2 «Баланс» (форма № 1).
2. П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» (форма № 2).
3. П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів (форма № 3).
4. П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» (форма № 4).
5. Примітки до фінансових звітів.

Попередній аналіз фінансового стану підприємства проводиться на підставі аналізу фінансової звітності, який дозволяє судити про фінансову стійкість та про характер застосування фінансових ресурсів підприємства. Методика аналізу фінансових звітів заснована на декількох основних видах аналізу:

- горизонтальний (часовий) аналіз — порівняння кожного пункту звітності з попереднім періодом;

- вертикальний (структурний) аналіз — визначення структури фінансових показників і оцінка різних факторів, що вплинули на кінцевий результат;

- трендовий аналіз — порівняння кожної позиції звітності з попередніми періодами і визначення основної тенденції динаміки фінансових показників;

- аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів) — визначення взаємозв'язку показників;

- порівняльний аналіз, який складається з внутрішньогосподарського порівняння показників звітності підприємства і його підрозділів і міжгосподарського — порівняння з показниками конкурентів;

- факторний аналіз — аналіз впливу різних причин на результатні показники.

Як правило, аналіз фінансового стану підприємства на етапі фінансової звітності починається з даних його балансу (форма № 1), який дає загальну оцінку вартості майна, іммобілізованих і мобільних коштів, власних і залучених коштів підприємства.

Отже, дуже важливим є порівняння валюти балансу за звітний і попередній періоди, зіставлення динаміки валюти балансу і динаміки прибутку. Далі проводять аналіз змін у складі і структурі активів і пасивів шляхом вивчення факторів, що вплинули на ці зміни. На сьогоднішній день вагомості повинен набувати аналіз структури пасиву балансу, який є необхідним для оцінки раціональності формування джерел фінансування підприємства та його ринкової стійкості.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів активу з зобов'язаннями пасиву. Ліквідність підприємства можна оперативним чином визначити за допомогою таких коефіцієнтів:

- загальний коефіцієнт ліквідності;

- коефіцієнт швидкої ліквідності;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Загальний коефіцієнт ліквідності показує, наскільки оборотні активи підприємства перевищують його поточні зобов'язання. Чим вищий цей коефіцієнт, тим більша платоспроможність підприємства. Коефіцієнт швидкої ліквідності обчислюється за вуж-

чим колом поточних активів, ніж загальний коефіцієнт. Найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства є коефіцієнт абсолютної ліквідності, який показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно.

Проте щоб зробити правильний висновок про динаміку і рівень платоспроможності підприємства, необхідно прийняти до уваги наступні фактори:

- характер діяльності підприємства і його інформаційні потреби та можливості;

- умови розрахунків з дебіторами та суми резерву сумнівних боргів, що списуються на витрати;

- стан запасів, їх надлишок або нестача в порівнянні з величиною, необхідною для безперервної діяльності, а також рівень їх застарілості з метою визначення справедливої вартості запасів;

- стан дебіторської заборгованості, наявність чи відсутність в її складі прострочених і безнадійних боргів.

Як зазначалось вище щодо напрямків внутрішнього аналізу, кредитоспроможність підприємства оцінюється за можливістю повернути не тільки кредит, а й відсотки за нього. Тому для оцінки кредитоспроможності підприємства використовують різні методи. Відомо, що основними її показниками є:

- відношення обсягу реалізації до поточних активів;

- відношення обсягу реалізації до власного капіталу;

- відношення короткострокової заборгованості до власного капіталу;

- відношення дебіторської заборгованості до виручки від реалізації;

- відношення ліквідних активів до короткострокової заборгованості.

Як показують результати огляду фінансової звітності, найкращим варіантом підвищення кредитоспроможності є зростання обсягу реалізації при одночасному зниженні поточних активів і дебіторської заборгованості.

З прийняттям нових вимог щодо подання фінансової звітності значно зростає роль поняття «фінансова стійкість». Одним з головних питань є розрахунок критеріїв фінансової стійкості. На багатьох підприємствах оцінка фінансової стійкості, яка включає оцінку різних сторін діяльності підприємства, здійснюється за допомогою розгорнутої системи коефіцієнтів, яка відображає стан підприємства. Проте пропонується обрати п'ять коефіцієнтів:

- коефіцієнт автономії, який показує частку власних коштів в загальній сумі джерел формування підприємства;

— коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталів. Цей показник показує величину залучених коштів, які припадають на кожну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. Зростання цього показника свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості;

— коефіцієнт концентрації власного капіталу характеризує частку власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. Вважається, що чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш стабільне і незалежне від зовнішніх кредиторів підприємство;

— коефіцієнт маневреності власних коштів. Значення цього коефіцієнта може суттєво змінюватися залежно від форми діяльності підприємства і структури його капіталу. Цей показник показує, яка частина власного капіталу вкладена в оборотні кошти, а яка частина капіталізована;

— коефіцієнт реальної вартості майна відображає частку в складі активів майна, яке забезпечує основну діяльність підприємства.

Також необхідно підкреслити той момент, що при розрахунку коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємства, необхідно достовірно визначити належність розділу II пасиву балансу «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» або до власного капіталу або до зобов'язань.

На основі цих коефіцієнтів стає досить реальним класифікувати фінансову стійкість за чотирма відомими типами:

1) Абсолютна фінансова стійкість (на практиці трапляється дуже рідко);

2) Нормальна стійкість, при якій гарантується платоспроможність підприємств;

3) Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан;

4) Кризовий фінансовий стан (підприємство перебуває на межі банкрутства).

Наприкінці слід додати, що аналіз фінансового стану підприємства, здійснений на підставі фінансової звітності, дозволяє не тільки своєчасно виявити недоліки в господарській діяльності підприємства, знайти резерви покращення фінансового стану, сприяти стійкості його положення в умовах ринку, але й за результатами аналізу виконувати регулювання балансу, складати прогноз та оцінювати ймовірність отримання майбутньої економічної вигоди.